

“หนี้สินคนไทย : ภาพสะท้อนจาก ข้อมูลเครดิตบูโร ”

วิกฤต COVID-19 ได้ซ้ำเติมปัญหาหนี้สินครัวเรือนของไทย จนทำให้หนี้ที่อยู่ในระดับสูงมาอย่างต่อเนื่องปรับเพิ่มขึ้นอีก และส่งผลกระทบต่อภาระดอกเบี้ยของเศรษฐกิจ ดังนั้น การแก้ไขปัญหาหนี้สินครัวเรือนมีความจำเป็นจะต้องอาศัย ข้อมูลที่สามารถระบุปัญหาของลูกค้าในแต่ละกลุ่มและหนี้ แต่ละประเภทที่มีความแตกต่างกัน เพื่อออกแบบมาตรการ แก้ไขได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับปัญหาของแต่ละ กลุ่มเป้าหมายมากขึ้น

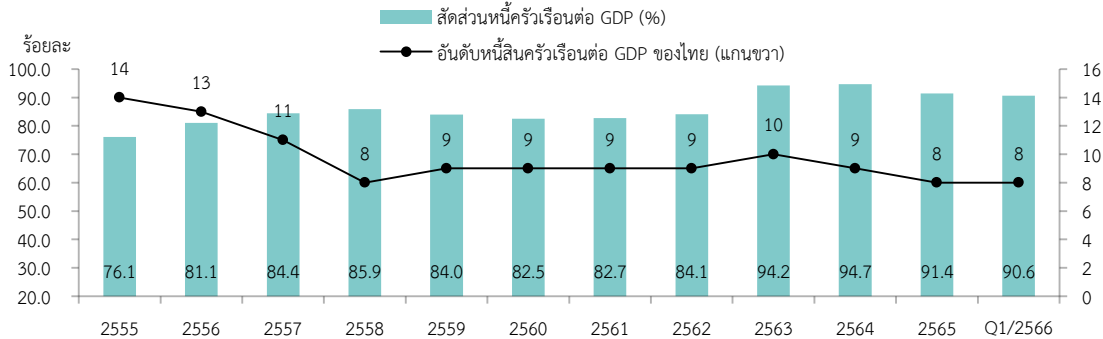
ผลกระทบจากการแพร่ระบาดของ COVID-19 ทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจของประเทศหยุดชะงักลง และกระทบต่อการจ้างงานและระดับรายได้ของครัวเรือน ส่งผลให้ครัวเรือนขาดสภาพคล่องและมีแนวโน้มที่จะก่อหนี้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวถือเป็นการซ้ำเติมปัญหาหนี้ครัวเรือนเดิมที่มีมูลค่าสูงอยู่แล้ว โดยสัดส่วนหนี้สินครัวเรือนต่อ GDP ก่อนช่วง COVID-19 อยู่ที่ร้อยละ 84.1 ในปี 2562 และเพิ่มสูงสุดเป็นประวัติการณ์ ที่ร้อยละ 94.7 ในปี 2564 โดยในปีดังกล่าว ประเทศไทยมีสัดส่วนหนี้สินครัวเรือนต่อ GDP สูงเป็นอันดับ 8 จาก 70 ประเทศทั่วโลก ทั้งนี้ แม้ว่าปัจจุบันสถานการณ์ COVID-19 จะกลับเข้าสู่ภาวะปกติ แต่สัดส่วนหนี้สินครัวเรือน ต่อ GDP ของไทยยังคงอยู่ในระดับสูงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นปัจจัยฉุดรั้งการขยายตัวของเศรษฐกิจ เนื่องจากหนี้ที่สูง จะทำให้ครัวเรือนมีความสามารถในการใช้จ่ายและลงทุนต่ำ อีกทั้งหากลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้พร้อมกันจำนวนมาก อาจทำให้เกิดความเสี่ยงต่อเสถียรภาพระบบการเงิน²¹ ซึ่งการแก้ไขปัญหาจำเป็นต้องทำความเข้าใจถึงพฤติกรรม การก่อหนี้ และกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการการช่วยเหลือ เพื่อกำหนดเป็นมาตรการการแก้ปัญหาที่เหมาะสม และตรงจุด โดยเฉพาะพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในช่วง COVID-19 ซึ่งยังส่งผลถึงปัญหาหนี้สินในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม หนี้ครัวเรือนที่น่าเสนอโดยธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.)²² ข้างต้น ไม่สามารถนำมาวิเคราะห์เป็นรายอายุ เพื่อระบุกลุ่มที่มีปัญหาได้ รวมทั้ง ธปท. ยังนำเสนอหนี้จัดชั้นกล่าวถึงพิเศษ (Special Mention Loans: SML) และ หนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (Non-Performing Loan : NPL) เฉพาะหนี้ของกลุ่มธนาคารพาณิชย์เท่านั้น ซึ่งไม่รวม สถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐ (SFIs) ลีสซิ่ง บริษัทบัตรเครดิต หรือผู้ให้กู้เงินอื่น ๆ ทำให้การวิเคราะห์เพื่อนำเสนอประเด็น ปัญหาและกลุ่มเป้าหมายจึงต้องใช้ข้อมูลของ บริษัท ข้อมูลเครดิตแห่งชาติ จำกัด (National Credit Bureau : NCB)

²¹ ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2566, บทความเรื่อง “หนี้ครัวเรือนไทย : เพราะเหตุใดจึงต้องกังวล?”

²² ธนาคารแห่งประเทศไทย รวบรวมหนี้สินครัวเรือนจากธนาคารพาณิชย์ สถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐ สหกรณ์ออมทรัพย์ สถาบันรับฝากเงิน บริษัท บัตรเครดิต ลีสซิ่ง บริษัทหลักทรัพย์ กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) โรงเรียนจ่านา และสถาบันการเงินอื่น ๆ ขณะที่เครดิตบูโรจะรวบรวมข้อมูล เฉพาะเจ้าหนี้ที่แจ้งข้อมูลให้กับเครดิตบูโร ซึ่งยังไม่ครอบคลุมหนี้ กยศ. หนี้สหกรณ์บางส่วน หนี้โรงเรียนจ่านา และหนี้การเคหะ

ที่แม้จะไม่ครอบคลุมหนี้ครัวเรือนที่นำเสนอโดย ธปท.ทั้งหมด โดยหนี้ NCB มีมูลค่าคิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 81.0 ของมูลค่าหนี้ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยนำเสนอ ในไตรมาสหนึ่งปี 2566 แต่เป็นข้อมูลที่มีรายละเอียดของผู้กู้ยืม และมีความครอบคลุมหนี้ SML และ หนี้ NPL มากกว่าของ ธปท. ที่นำเสนอเฉพาะหนี้เสียของธนาคารพาณิชย์

แผนภาพ 23 หนี้สินครัวเรือนต่อ GDP และอันดับหนี้สินต่อ GDP ของไทยเมื่อเทียบกับประเทศทั่วโลก

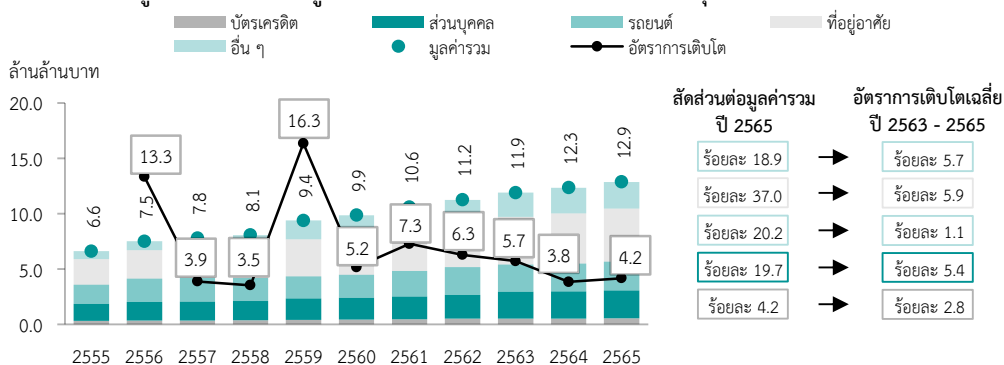

หมายเหตุ : ข้อมูล ณ วันที่ 12 กรกฎาคม 2566 และเป็นข้อมูลชุดใหม่ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยมีการปรับปรุงความครอบคลุม
ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย และ CEIC

ภาพรวมหนี้สินครัวเรือนจากข้อมูลเครดิตบูโร

สถานการณ์หนี้สินครัวเรือนไทยจากข้อมูล NCB ไตรมาสหนึ่ง ปี 2566 พบว่า หนี้สินครัวเรือนมีมูลค่า 12.9 ล้านล้านบาท โดยมีบัญชีสินเชื่อในระบบประมาณ 83.1 ล้านบัญชี ซึ่งในช่วง COVID-19 ครัวเรือนมีการก่อหนี้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยหนี้ครัวเรือนขยายตัวที่ร้อยละ 5.7 3.8 และ 4.2 ระหว่างปี 2563 – 2565 ตามลำดับ โดยประเภทหนี้ที่มีการขยายตัวสูงที่สุด คือ หนี้ที่อยู่อาศัยที่ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 5.9 ต่อปี ในช่วงเวลาเดียวกัน รองลงมาเป็นหนี้อื่น ๆ ซึ่งประกอบด้วยสินเชื่อเพื่อการเกษตร สินเชื่อธุรกิจ สินเชื่อเช่าซื้อมอเตอร์ไซค์ และสินเชื่อที่ไม่สามารถจำแนกประเภทได้ ที่ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 5.7 ต่อปี และหนี้ส่วนบุคคล หนี้บัตรเครดิต และหนี้รถยนต์ ที่ขยายตัวร้อยละ 5.4 2.8 และ 1.1 ตามลำดับ

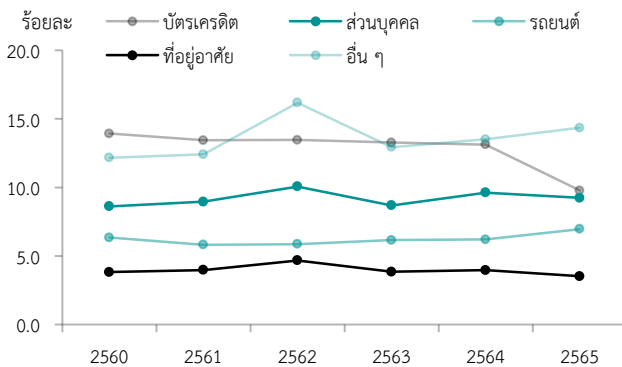
แผนภาพ 24 มูลค่าหนี้ สัดส่วนต่อมูลค่ารวม และอัตราการเติบโต จำแนกตามวัตถุประสงค์

ที่มา : บริษัท ข้อมูลเครดิตแห่งชาติ จำกัด

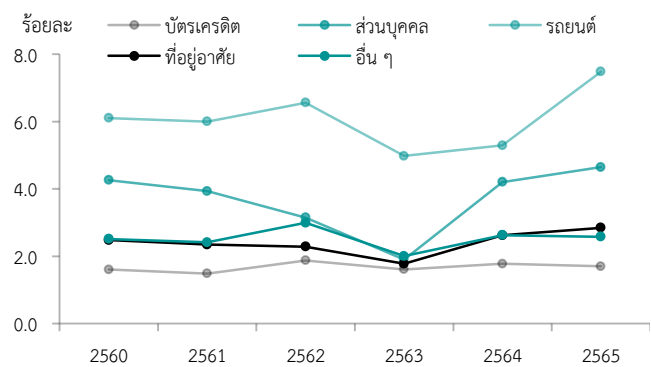
ด้านความสามารถในการชำระหนี้ พบว่า NPL หรือหนี้ที่มีการค้างชำระมากกว่า 3 เดือน ในปี 2563 หดตัวร้อยละ 7.7 และทำให้สัดส่วน NPL ต่อสินเชื่อรวมอยู่ที่ร้อยละ 7.4 ลดลงจากร้อยละ 8.5 ในปี 2562 ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากมาตรการช่วยเหลือของสถาบันการเงินและมาตรการปรับโครงสร้างหนี้ ในช่วง COVID-19 ที่ช่วยชะลอการเป็น NPL ขณะที่ในปี 2564 และ 2565 ซึ่งเป็นช่วงที่มาตรการช่วยเหลือถูกเริ่มสิ้นสุดลง สัดส่วน NPL ต่อสินเชื่อรวมจึงปรับตัวเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 7.7 และ 7.6 ตามลำดับ ทั้งนี้ หนี้ที่มีปัญหามากที่สุด ในปี 2565 คือ หนี้อื่น ๆ ซึ่งมีสัดส่วน NPL ต่อสินเชื่อรวมที่ร้อยละ 14.3 รองลงมาเป็นหนี้บัตรเครดิตร้อยละ 9.8 หนี้ส่วนบุคคลร้อยละ 9.2 หนี้รถยนต์ที่ร้อยละ 7.0 และหนี้ที่อยู่อาศัยที่ร้อยละ 3.5

แผนภาพ 25 สัดส่วน NPL ต่อสินเชื่อรวม จำแนกตามวัตถุประสงค์
ปี 2560 - 2565

ที่มา : บริษัท ข้อมูลเครดิตแห่งชาติ จำกัด

แผนภาพ 26 สัดส่วน SML ต่อสินเชื่อรวม จำแนกตามวัตถุประสงค์
ปี 2560 - 2565

ที่มา : บริษัท ข้อมูลเครดิตแห่งชาติ จำกัด

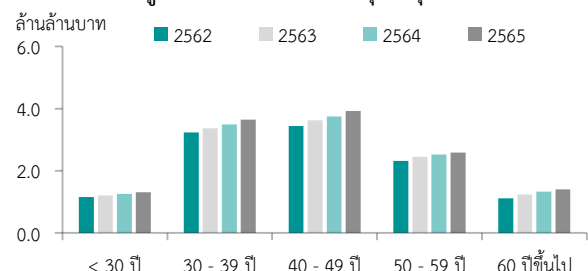
สำหรับ SML หรือหนี้ที่ค้างชำระระหว่าง 1 - 3 เดือน พบว่า มีมูลค่าลดลงในปี 2563 ที่ร้อยละ 24.7 และขยายตัวเพิ่มขึ้นมากถึงร้อยละ 42.7 ในปี 2564 และร้อยละ 22.0 ในปี 2565 ซึ่งมีมูลค่ากว่า 5.2 แสนล้านบาท ถือเป็นสถานการณ์ที่น่ากังวลเมื่อเทียบกับช่วงก่อน COVID-19 ที่มีมูลค่าเพียง 3.3 แสนล้านบาท ทั้งนี้ ภาพรวมสัดส่วน SML ต่อสินเชื่อรวมปี 2565 อยู่ที่ร้อยละ 4.0 ซึ่งสัดส่วน SML ต่อสินเชื่อรวมในหนี้รถยนต์สูงที่สุดถึงร้อยละ 7.5 รองลงมาเป็นหนี้ส่วนบุคคล หนี้ที่อยู่อาศัย หนี้อื่น ๆ และหนี้บัตรเครดิต ที่ร้อยละ 4.6 2.8 2.6 และ 1.7 ตามลำดับ

ขณะที่ เมื่อพิจารณาพฤติกรรมการก่อหนี้และความสามารถในการชำระหนี้จำแนกตามวัตถุประสงค์ และกลุ่มอายุ พบว่า

1. ทุกกลุ่มอายุมีการก่อหนี้เพิ่มขึ้นในช่วง COVID-19 โดยกลุ่ม 40 - 49 ปี มีมูลค่าหนี้สินคงค้างสูงที่สุดในช่วงปี 2563 - 2565 โดยปี 2565 มีมูลค่าหนี้คงค้าง 3.9 ล้านล้านบาท รองลงมาเป็นกลุ่มอายุ 30 - 39 ปี ที่ 3.6 ล้านล้านบาท แต่หากพิจารณาการขยายตัว พบว่า หนี้ของกลุ่มผู้สูงอายุขยายตัวสูงที่สุด ซึ่งในระหว่างปี 2563 - 2565 ขยายตัวเฉลี่ยถึงร้อยละ 7.9 ต่อปี ขณะที่วัย

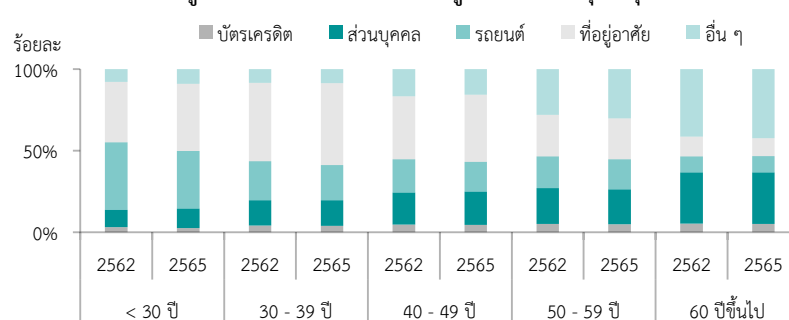
ยังพบว่า แต่ละกลุ่มมีการหนี้ที่แตกต่างกัน โดยกลุ่มอายุน้อยกว่า 30 ปี 30 - 39 ปี และ 40 - 49 ปี ส่วนใหญ่เป็นหนี้ที่อยู่อาศัย ซึ่งในปี 2565 มีสัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ 41.2 50.3 และ 41.1 ตามลำดับ ขณะที่กลุ่มอายุ 50 - 59 ปี และกลุ่ม 60 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่เป็นหนี้อื่น ๆ หรือสินเชื่อเพื่อการเกษตร สินเชื่อธุรกิจ สินเชื่อเช่าซื้อมอเตอร์ไซด์ และสินเชื่อที่ไม่สามารถจำแนกประเภทได้ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีสัดส่วนดังกล่าวสูงถึงร้อยละ 41.4 ในปี 2562 และเพิ่มเป็นร้อยละ 42.2 ในปี 2565

แผนภาพ 27 มูลค่าหนี้คงค้างรวม รายกลุ่มอายุ ปี 2562 - 2565

ที่มา : บริษัท ข้อมูลเครดิตแห่งชาติ จำกัด

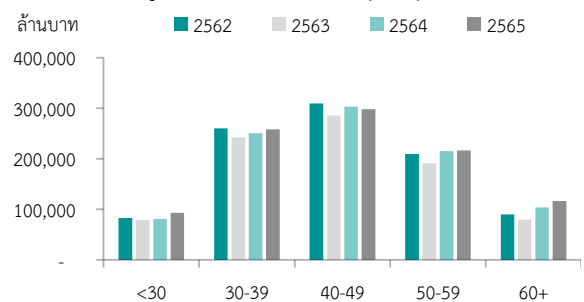
แผนภาพ 28 สัดส่วนมูลค่าหนี้คงค้างแต่ละประเภทต่อมูลค่ารวม รายกลุ่มอายุ ปี 2562 และ 2565

ที่มา : บริษัท ข้อมูลเครดิตแห่งชาติ จำกัด

2. แม้ว่ายอดคงค้างหนี้ครัวเรือนจะเพิ่มขึ้นทุกช่วงวัย แต่หลัง COVID-19 กลุ่มที่มีปัญหามากขึ้น คือ กลุ่มอายุน้อยกว่า 30 ปี กลุ่ม 50 - 59 ปี และกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป โดยทั้ง 3 กลุ่ม มีมูลค่า NPL ในปี 2565 สูงกว่าปี 2562 ทั้งที่ตั้งแต่ช่วง COVID-19 จนถึงปัจจุบัน รัฐบาลมีมาตรการช่วยเหลือลูกหนี้เพื่อชะลอการเกิดหนี้เสียอย่างต่อเนื่อง อาทิ การพักหนี้ การปรับโครงสร้างหนี้ และการแปลงเป็นหนี้ระยะยาว โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ ที่ระหว่างปี 2563 - 2565 มี NPL ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 10.2 ต่อปี รองลงมาเป็นอายุน้อยกว่า 30 ปี ที่ร้อยละ 4.1 และอายุ 50 - 59 ที่ร้อยละ 1.4 สะท้อนถึงความเสี่ยงบางของลูกหนี้บางกลุ่มซึ่งอาจเกิดจากรายได้ยังไม่ฟื้นตัวและส่งผลต่อความสามารถในการชำระหนี้

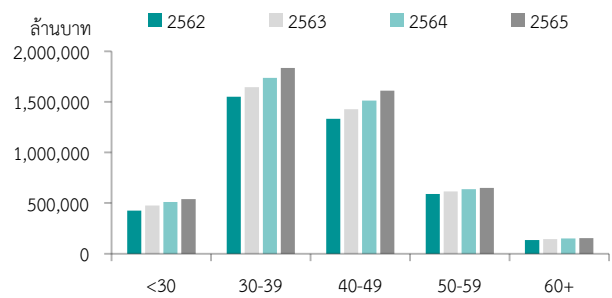
แผนภาพ 29 มูลค่าหนี้เสียจำแนกตามกลุ่มอายุ ปี 2562 - 2565

ที่มา : บริษัท ข้อมูลเครดิตแห่งชาติ จำกัด

3. คนวัยทำงานกู้เพื่อที่อยู่อาศัยมากขึ้นในช่วงการแพร่ระบาดของ COVID-19 โดยในช่วง COVID-19 ทุกช่วงวัยมีการก่อหนี้ที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มอายุน้อยกว่า 30 ปี ที่ระหว่างปี 2563 - 2565 มีการกู้เพื่อที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 8.2 ต่อปี ทำให้สัดส่วนหนี้ที่อยู่อาศัยของคนกลุ่มนี้สูงกว่าหนี้รถยนต์เป็นครั้งแรก ขณะที่กลุ่มอายุ 30 - 39 ปี และ 40 - 49 ปี มียอดหนี้คงค้างสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้นเช่นกันที่ร้อยละ 5.8 และ 6.6 ตามลำดับ ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการออกมาตรการส่งเสริมการขายของผู้ประกอบการธุรกิจอสังหาริมทรัพย์²³ และการผ่อนคลายมาตรการการกำกับดูแลสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย (Loan to Value Ratio: LTV) ของ ธปท. ที่ช่วยกระตุ้นการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัย นอกจากนี้ หากพิจารณามูลค่าการกู้ซื้อที่อยู่อาศัย พบว่าในช่วง COVID-19 มีการกู้เงินซื้อที่อยู่อาศัยมูลค่าสูงมากขึ้น โดยการขยายตัวของหนี้ที่อยู่อาศัยในวงเงินมากกว่า 10 ล้านบาท ซึ่งในช่วง COVID-19 ขยายตัวเฉลี่ยกว่าร้อยละ 11.5 ต่อปี และมีจำนวนบัญชีหนี้ที่อยู่อาศัยในวงเงินดังกล่าวขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 10.8 หรือกล่าวได้ว่ามีการซื้อที่อยู่อาศัยราคาสูงกว่า 10 ล้านบาทเพิ่มขึ้น ขณะที่มูลค่าหนี้ของกลุ่มวงเงินไม่เกิน 2 ล้านบาท ขยายตัวเฉลี่ยเพียงร้อยละ 1.3 ต่อปี อีกทั้งยังเป็นกลุ่มเดียวที่จำนวนบัญชีหดตัวลงเฉลี่ยร้อยละ 2.1 ต่อปี สะท้อนผลกระทบจาก COVID-19 ต่อกลุ่มครัวเรือนรายได้สูงที่ไม่มากนัก

แผนภาพ 30 หนี้คงค้างของสินเชื่อที่อยู่อาศัย รายกลุ่มอายุ ปี 2562 - 2565

ที่มา : บริษัท ข้อมูลเครดิตแห่งชาติ จำกัด

4. หนี้รถยนต์เป็นหนี้ที่ลูกหนี้มีพฤติกรรมการผิดนัดชำระหนี้มากที่สุดโดยเฉพาะกลุ่มอายุน้อยและผู้สูงอายุ หนี้รถยนต์เป็นหนี้ที่มีมูลค่ารวมเป็นอันดับสอง โดยในปี 2565 มีมูลค่ากว่า 2.6 ล้านล้านบาท ขยายตัวจากปีก่อนร้อยละ 3.8 ครอบคลุมลูกหนี้เกือบ 6 ล้านคน ซึ่งกลุ่มอายุ 30 - 39 ปี เป็นกลุ่มที่มีการก่อหนี้รถยนต์มากที่สุด อย่างไรก็ตาม ลูกหนี้สินเชื่อรถยนต์มีความเสี่ยงที่จะกลายเป็นหนี้เสียสูงที่สุด เนื่องจากมีสัดส่วน SML ต่อสินเชื่อรวมสูงสุดที่ร้อยละ 7.5 โดยกลุ่มอายุที่มีสัดส่วนดังกล่าวมากที่สุด คือ กลุ่มอายุน้อยกว่า 30 ปี ที่มีจำนวนรถเสี่ยงถูกยึดกว่า 9.5 หมื่นคัน ขณะที่กลุ่มที่มีหนี้เสียสูงที่สุด คือ กลุ่มผู้สูงอายุ โดยมีสัดส่วน NPL ต่อสินเชื่อรวมที่ร้อยละ 8.6 ในปี 2565

²³ TerraBKK, 2564, บทความเรื่อง ความเชื่อมั่นของผู้บริโภคในการซื้ออสังหาริมทรัพย์ช่วงโควิด, สืบค้นได้จาก <https://www.terrabkk.com/articles/200481>

5. ทุกช่วงวัยก่อนนี้เพื่อเสริมสภาพคล่องมากขึ้นในช่วง COVID-19 แต่กลุ่มอายุน้อยเป็นหนี้เสียสูงสุด โดยพฤติกรรมกรรมการก่อนนี้เพื่อเสริมสภาพคล่องสะท้อนจากการก่อนนี้ส่วนบุคคลและหนี้บัตรเครดิตซึ่งเป็นหนี้ที่เข้าถึงได้ง่าย และมีหลักทรัพย์ค้ำประกันไม่มาก มีระยะเวลาผ่อนชำระสั้น แต่มีดอกเบี้ยสูง ซึ่งในช่วง COVID-19 หนี้ดังกล่าวมีการขยายตัวขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเป็นการขยายตัวเพิ่มขึ้นในทุกช่วงวัย โดยลูกหนี้สินเชื่อส่วนบุคคลเพิ่มขึ้นจาก 10 ล้านคนในปี 2562 เป็น 14.4 และ 15.5 ล้านคน ในปี 2563 และปี 2565 ตามลำดับ เช่นเดียวกับ หนี้บัตรเครดิตที่มีมูลค่าขยายตัวอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาหนี้เสียจากสัดส่วน NPL ต่อสินเชื่อรวมของหนี้ส่วนบุคคล และหนี้บัตรเครดิตในปี 2565 พบว่า หนี้ส่วนบุคคลในกลุ่มอายุน้อยกว่า 30 ปี NPL ต่อสินเชื่อรวมมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 12.3 และ อายุ 30 – 39 ปี มีสัดส่วนร้อยละ 11.9 ซึ่งสูงมากเมื่อเทียบกับกลุ่มอื่น ขณะที่หนี้บัตรเครดิตในกลุ่มอายุน้อยกว่า 30 ปี มีสัดส่วนสูงเช่นกัน ร้อยละ 10.7 ขณะที่กลุ่มอายุ 30 – 39 ปี มีสัดส่วนร้อยละ 11.3

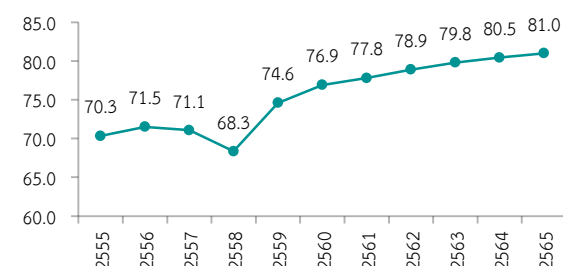
6. หนี้อื่น ๆ แม้จะไม่สามารถจำแนกประเภทได้อย่างชัดเจน แต่เป็นหนี้ที่เพิ่มขึ้นมากในช่วง COVID-19 โดยกลุ่มอายุ 50 - 59 ปี เป็นหนี้ประเภทนี้มากที่สุด แต่กลุ่มอายุน้อยกว่า 30 ปี มีความสามารถในการชำระหนี้ต่ำที่สุด จากภาพรวมหนี้อื่น ๆ ในช่วง COVID-19 ขยายตัวกว่า 4 แสนล้านบาท หรือขยายตัวประมาณร้อยละ 6 ต่อปี โดยอายุ 50 - 59 ปี มีการก่อหนี้สูงที่สุดที่ 7.8 แสนล้านบาทในปี 2565 ขณะเดียวกัน เมื่อพิจารณาสัดส่วน NPL ต่อสินเชื่อรวมจำแนกตามกลุ่มอายุ พบว่า ทุกกลุ่มอายุมีสัดส่วนสูงกว่าร้อยละ 10 โดยผู้มีอายุน้อยกว่า 30 ปี มีสัดส่วนสูงที่สุดถึงร้อยละ 20.8 ในปี 2565 รองลงมาเป็นอายุ 30 - 39 ปี ที่ร้อยละ 18.6 และอายุ 40 - 49 ปี ที่มีสัดส่วนร้อยละ 16.0

ภาพสะท้อนปัญหาหนี้สินครัวเรือนจากข้อมูล NCB

จากสถานการณ์หนี้สินครัวเรือนจากข้อมูล NCB ข้างต้น พบประเด็นที่อาจส่งผลกระทบต่อการใช้ปัญหาหนี้สินครัวเรือน และกลุ่มที่ต้องให้ความสำคัญ ดังนี้

1. ยังมีหนี้จำนวนมากที่ไม่เข้าสู่ระบบข้อมูล NCB ทำให้เจ้าหนี้ไม่สามารถตรวจสอบสถานะหนี้สินและรายได้สุทธิหลังหักภาระหนี้ของลูกหนี้ได้ แม้ว่าหนี้ครัวเรือนจากฐานข้อมูล NCB จะคิดเป็นสัดส่วนมากถึงร้อยละ 81 ของหนี้ครัวเรือนที่นำเสนอโดย ธปท. และมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากในอดีต โดยปัจจุบันสมาชิกที่จัดส่งข้อมูลเครดิตให้แก่ NBC มีจำนวน 90 ราย อาทิ ธนาคารพาณิชย์และ SFIs ทุกแห่ง บริษัทเงินทุน บริษัทเครดิตฟองซิเอร์ นิติบุคคลที่ให้บริการบัตรเครดิต และสถาบันการเงินอื่น ๆ แต่ยังไม่รวมหนี้สหกรณ์ ซึ่งมีมูลค่าเงินให้กู้ยืมแก่สมาชิกกว่า 1.1 ล้านล้านบาท (ปี 2565) และหนี้กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ที่มีมูลค่าเกือบ 5 แสนล้านบาท (ไตรมาสหนึ่ง ปี 2566) ซึ่งการที่ผู้ให้สินเชื่อบางรายไม่ได้เป็นสมาชิกของ NCB อาจนำไปสู่การกู้ยืมเกินศักยภาพในการชำระคืนของลูกหนี้

แผนภาพ 31 สัดส่วนมูลค่าหนี้คงค้างของฐานข้อมูลเครดิตบูโรเทียบกับธนาคารแห่งประเทศไทย

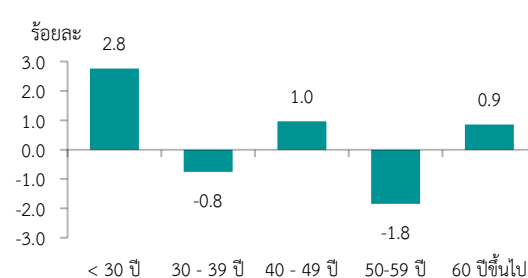
ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย และบริษัท ข้อมูลเครดิตแห่งชาติ จำกัด

2. การแก้ไขปัญหาหนี้เสียต้องให้ความสำคัญกับหนี้เสียที่เกิดจากผู้ให้สินเชื่อที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์มากขึ้น ซึ่งหากพิจารณามูลค่าหนี้เสียของ ธปท. ซึ่งเป็นหนี้เสียที่เกิดจากธนาคารพาณิชย์เท่านั้น เทียบกับมูลค่าหนี้เสียในฐานข้อมูล NCB ซึ่งรวมหนี้เสียที่เกิดจากผู้ให้สินเชื่ออื่น ๆ ด้วย จะพบว่า มูลค่าหนี้เสียรวมและสัดส่วนหนี้เสียต่อสินเชื่อรวม มีความแตกต่างกันอยู่ค่อนข้างมาก กล่าวคือ ในปี 2565 มูลค่าหนี้เสียที่ ธปท. นำเสนออยู่ที่ 1.4 แสนล้านบาท ขณะที่ของ NCB มีมูลค่ามากกว่าที่ 9.8 แสนล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนหนี้เสีย

ต่อสินเชื่อบริษัทร้อยละ 2.6 และ 7.6 ตามลำดับ ซึ่งการที่สัดส่วน NPL ของสินเชื่อบริษัทจากข้อมูล NCB สูงกว่าของ ธปท. สะท้อนให้เห็นว่า แท้จริงแล้วมูลค่าหนี้เสียที่สูงนั้นเกิดกับผู้ให้สินเชื่ออื่น ๆ ซึ่งบางส่วนอาจยังไม่มี การกำกับดูแลการปล่อยสินเชื่อที่เข้มงวด และเป็นธรรม

3. กลุ่มลูกหนี้ที่ต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษ คือ กลุ่มวัยแรงงานตอนต้น และกลุ่มผู้สูงอายุ โดย **กลุ่มวัยแรงงานตอนต้น** (อายุต่ำกว่า 30 ปี) ข้อมูลจาก NCB ชี้ว่ามีพฤติกรรมการก่อหนี้เพื่อการอุปโภคบริโภคมากขึ้น ซึ่งจากการศึกษาพฤติกรรมการเงินของศูนย์วิเคราะห์เอ็มบี (2562) พบว่า คนเจนวาย (อายุระหว่าง 23 - 38 ปี) ส่วนใหญ่ใช้จ่ายไปกับทัศนคติว่า “ของมันต้องมี” ซึ่งร้อยละ 50 ของคนเจนวายที่มีเงินไม่เพียงพอเลือกที่จะกู้ยืมจากธนาคารหรือใช้บัตรเครดิตในการจ่าย และร้อยละ 70 มีการผ่อนชำระสินค้า/บริการแบบเสียดอกเบี้ย สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมการก่อหนี้ที่ต้องเฝ้าระวัง เพราะการผ่อนชำระสินค้าแบบเสียดอกเบี้ยในหนี้เพื่อการอุปโภคบริโภค ผู้กู้ต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราที่สูง ทำให้มีแนวโน้มจะมีการสะสมของหนี้สินมากขึ้น และติดกับดักหนี้ ขณะที่ **กลุ่มผู้สูงอายุ** พบว่า การขยายตัวของหนี้เสียระหว่างปี 2563 - 2565 เพิ่มขึ้นกว่ากลุ่มอื่น โดยเฉลี่ยที่ร้อยละ 10.2 ต่อปี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นหนี้เสียในสินเชื่อส่วนบุคคลและรถยนต์ โดยส่วนหนึ่งเกิดจากผู้สูงอายุมีทักษะทางการเงินต่ำ การสำรวจทักษะทางการเงินของไทย ปี 2563 ของ ธปท. ที่พบว่า กลุ่ม Baby boomer (อายุ 55 ปีขึ้นไป) เป็นกลุ่มที่มีระดับทักษะทางการเงินน้อยที่สุด เมื่อเทียบกับคนวัยอื่น โดยกว่าร้อยละ 55.3 มีความรู้ทางการเงินต่ำ²⁴ นอกจากนี้ ผลสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ²⁵ ยังพบว่า ในปี 2565 คนไทยมีทัศนคติทางการเงินที่ต้องลดลงจากปี 2563 ซึ่งการที่ผู้สูงอายุมีหนี้เสียมากขึ้นโอกาสแก้หนี้จะทำได้ยากกว่ากลุ่มอายุอื่น เนื่องจากเป็นช่วงวัยที่หารายได้ลดลง ทั้งนี้ ความแตกต่างของประเภทการเป็นหนี้และช่วงวัยที่เป็นหนี้ ยังสะท้อนให้เห็นถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาหนี้สินที่แตกต่างกัน ซึ่งสำหรับกลุ่มอายุน้อยกว่า 30 ปี อาจสามารถเน้นการปรับโครงสร้างหนี้ โดยการขยายระยะเวลาการผ่อนชำระออกไปได้ ขณะที่กลุ่มสูงอายุจำเป็นต้องใช้มาตรการอื่น

แผนภาพ 32 อัตราการขยายตัวเฉลี่ยของลูกหนี้ใหม่
ในสินเชื่อบัตรเครดิต ในช่วงปี 2560 - 2565

ที่มา : บริษัท ข้อมูลเครดิตแห่งชาติ จำกัด

4. **หนี้ครัวเรือนอื่น ๆ ที่ไม่สามารถจำแนกประเภทได้** อาจเป็นหนี้ที่ต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษ แม้ว่าข้อมูล NCB จะไม่จำแนกหนี้อื่น ๆ ออกเป็นรายประเภทอย่างชัดเจน แต่หนี้ประเภทนี้ครอบคลุมสินเชื่อเพื่อการเกษตร สินเชื่อธุรกิจ สินเชื่อเช่าซื้อรถจักรยานยนต์ และสินเชื่อที่ไม่สามารถจำแนกประเภทได้ ซึ่งมีสัดส่วนถึงร้อยละ 18.8 ในปี 2565 ขณะเดียวกันหนี้ดังกล่าวยังมีสัดส่วน NPL ต่อสินเชื่อบริษัทสูงเป็นอันดับ 2 โดยมีลูกหนี้ที่เป็น NPL รวมเกือบ 2 ล้านราย ซึ่งสาเหตุส่วนหนึ่ง อาจเกิดจากการไม่มีหน่วยงานกำกับดูแล อาทิ หนี้เช่าซื้อรถจักรยานยนต์ ที่ปัจจุบันยังไม่มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับดูแลธุรกรรมเช่าซื้อเป็นการเฉพาะ ทำให้ลูกหนี้ได้รับความเดือดร้อนจำนวนมากจากปัญหา เช่น การทวงหนี้และการยึดรถที่ไม่เป็นธรรม หรือการเรียกเก็บอัตราดอกเบี้ยที่สูง เป็นต้น ขณะเดียวกัน หนี้เกษตรกรยังรวมอยู่ในหนี้ประเภทนี้ด้วยซึ่งเป็นหนี้ที่มีปัญหามาอย่างต่อเนื่อง โดยเกษตรกรส่วนใหญ่มีสัดส่วนหนี้ค่อนข้างสูง ซึ่งเป็นปัญหาที่แก้ไขได้ยาก การศึกษาของ ธปท. ระบุว่าสาเหตุที่ทำให้เกษตรกรมีหนี้สูงและหนี้ยาวนาน เนื่องจากเกษตรกรมีรายได้ไม่แน่นอน ขาดความรู้ทางการเงิน รวมทั้งนโยบายของรัฐ โดยเฉพาะนโยบายพักชำระหนี้ ซึ่งทำให้เกษตรกรที่เข้าร่วมมีอัตราการสะสมหนี้สูง ซึ่งส่งผลให้หนี้มีการส่งต่อไปยังบุตรหลานในครัวเรือนเกษตรกร

²⁴ ธนาคารแห่งประเทศไทย, รายงานสำรวจทักษะทางการเงินของไทย ปี 2563

²⁵ การสำรวจการติดตามระดับความรู้ และการเข้าถึงบริการทางการเงินของครัวเรือน ปี 2565

ข้อเสนอแนะ

จากสถานการณ์และประเด็นข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า หนี้สินครัวเรือนที่อยู่ในระดับสูงมาอย่างต่อเนื่อง และปัญหาหนี้ของคนแต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกัน ดังนั้น การดำเนินนโยบายแก้ปัญหานี้สินครัวเรือนไม่เพียงแต่จะต้องแก้ไขแบบมุ่งเป้าไปในกลุ่มที่มีปัญหา แต่ยังจำเป็นต้องมีการกำกับดูแลและระบบการปล่อยสินเชื่อร่วมด้วย โดยมีแนวทางในการดำเนินการ ดังนี้

1. **การขยายความครอบคลุมของสมาชิกเครดิตบูโร** โดยอาจมีมาตรการส่งเสริมให้ผู้ให้สินเชื่อทุกกลุ่มเข้าเป็นสมาชิก NCB เพื่อให้ผู้ให้สินเชื่อมีข้อมูลสำหรับการพิจารณาให้สินเชื่ออย่างครบถ้วน อาทิ งดเว้นเก็บค่าธรรมเนียมแรกเข้าในการเป็นสมาชิก เพื่อลดอุปสรรคและจูงใจในการเข้าเป็นสมาชิก อีกทั้งยังควรกำหนดให้ผู้ให้สินเชื่อต้องใช้ข้อมูลของ NCB ประกอบด้วยทุกครั้ง เพื่อป้องกันปัญหาการเกิดหนี้เสีย ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของสถาบันการเงินและระบบเศรษฐกิจ นอกจากนี้ การมีข้อมูลเครดิตที่ครบถ้วนยังเป็นประโยชน์ให้ผู้กู้หรือลูกหนี้ เพราะสามารถใช้ข้อมูลเพื่อตรวจสอบสุขภาพการเงินของตนเอง และวางแผนการกู้ได้ดียิ่งขึ้น โดยลูกหนี้ที่มีประวัติการชำระหนี้ดี จะมีโอกาสเข้าถึงเงื่อนไขสินเชื่อที่ดีกว่าหรือได้อัตราดอกเบี้ยที่ลดลง

2. **ต้องมีการกำกับดูแลให้ผู้ให้บริการสินเชื่อดำเนินการตามเกณฑ์การให้สินเชื่ออย่างรับผิดชอบและเข้มงวด** โดยปัจจุบัน ธปท. ได้มีการจัดทำเกณฑ์การให้สินเชื่ออย่างรับผิดชอบ (Responsible lending) ที่จะเป็แนวทางให้เจ้าหนี้นอกระบบมีสินเชื่ออย่างมีความรับผิดชอบและเป็นธรรมตลอดช่วงเวลาการเป็นหนี้ คือ ตั้งแต่ก่อนการเป็นหนี้ อาทิ การเสนอขายผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่อาจเป็นการกระตุ้นการก่อหนี้ที่เกินตัว การแก้ปัญหานี้เรื้อรังในระหว่างเป็นหนี้ และการให้ความช่วยเหลือในกรณีที่หนี้มีปัญหา ซึ่งเกณฑ์จะมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2567 อย่างไรก็ตาม ควรมีการกำกับดูแลให้ผู้ปล่อยสินเชื่อทุกกลุ่มปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าวอย่างรัดกุม รวมถึงมีการติดตามการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อป้องกันการเกิดหนี้ด้อยคุณภาพ และเพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาหนี้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. **หน่วยงานรัฐในฐานะคนกลางต้องส่งเสริมให้เกิดการปรับโครงสร้างหนี้ที่สอดคล้องกับศักยภาพของลูกหนี้อย่างต่อเนื่อง** โดยปัจจุบันในปี 2565 มีจำนวนลูกหนี้ที่เป็น NPL เพิ่มขึ้นกว่า 2 ล้านคนจากปี 2562 แม้ในช่วงเวลาดังกล่าวจะมีมาตรการของรัฐที่ออกมาเพื่ออำนวยความสะดวกในการปรับโครงสร้างหนี้อย่างต่อเนื่อง อาทิ มหกรรมแก้หนี้ สะท้อนให้เห็นว่ามีครัวเรือนที่เป็นหนี้รายใหม่กลายเป็นหนี้เสียมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งต้องมีการดำเนินการเพื่อให้เกิดการปรับโครงสร้างหนี้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งให้ความสำคัญกับการสร้างความสมดุลระหว่างรายได้และภาระหนี้ หรือระยะเวลาที่สามารถผ่อนชำระหนี้ต่อไปได้

4. **ส่งเสริมการปลูกฝัง Financial literacy และวินัยทางการเงินต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องในทุกช่วงวัย** โดยวัยเด็ก/วัยรุ่น ควรมีหลักสูตรที่ช่วยปลูกฝังพฤติกรรมทางการเงินที่ดี ขณะที่วัยทำงาน ซึ่งเป็นวัยที่มีรายได้และ สามารถก่อหนี้ได้ ควรสร้างความตระหนักรู้ในการวางแผนทางการเงิน การลงทุน และการเก็บออม เพื่อลดความเสี่ยงทางการเงินในยามวิกฤตและเตรียมความพร้อมสำหรับวัยเกษียณอายุ สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นวัยที่มีรายได้ลดลงหรือไม่มีรายได้ ควรคำนึงถึงการใช้จ่ายในสินค้าที่จำเป็น และระมัดระวังในการก่อหนี้

5. **ดำเนินนโยบายที่ไม่กระตุ้นให้เกิดการก่อหนี้ หรือกระทบต่อการชำระหนี้ของประชาชน โดยเฉพาะในกลุ่มที่มีหนี้สะสมเป็นจำนวนมาก เช่น เกษตรกร** เนื่องจากจะสร้างแรงจูงใจที่ไม่เหมาะสมกับเกษตรกรในการไม่ชำระหนี้เพราะรอนโยบายพักชำระหนี้ของรัฐ หรือการก่อหนี้เพิ่มขึ้นเนื่องจากมีเงินในมือมากขึ้น